

УДК 371.134:811

О. О. Мазурік

**МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
ДО ВЗАЄМОДІЇ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

Становлення нових соціально-економічних і політичних відносин в українському суспільстві зумовили необхідність перегляду вимог до організації та реалізації навчально-виховного процесу в початковій школі.

На сьогодні навчально-дисциплінарна модель педагогічної освіти не дозволяє повною мірою реалізувати інтелектуальний, духовний, соціальний потенціал народу. Це зумовлює необхідність переглянути мету, завдання і зміст, ідею підготовки майбутнього вчителя, змінити застарілу модель освіти на особистісно-орієнтовану.

Процес професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя представлено в дослідженнях А. Алексюка, О. Глузмана, В. Гриньової,

П. Русака, О. Дубасенюк, С. Золотухіної, І. Зязюна, В. Краєвського, А. Маркової, Л. Мітіної, О. Мороза, О. Пехоти, Т. Рабченюк, Є. Рогова,

В. Семиченко, С. Сисоєвої, В. Сластьоніна та ін. Однак існує потреба говорити про загальне оновлення, яке уможливило вже сьогодні вихід України на якісно інший рівень розвитку.

Мета цієї публікації охарактеризувати систему принципів організації навчально-виховного процесу студентів щодо підготовки їх до навчання учнів початкових класів іноземної мови.

Опишемо принципи організації більш докладно. Принцип – це основне, вихідне положення будь-якої теорії, вчення, концепції; провідна ідея, основне правило діяльності [1, с. 121].

Під принципами організації експериментального навчання ми розуміємо вихідні положення, що визначають успіх і ефективну підготовку студентів до навчання іноземної мови учнів початкових класів за всіма аспектами експериментального навчання: змістом, формами організації, методами, прийомами, мотивами і ціннісними орієнтаціями.

Провідними принципами організації експериментального навчання виступили а) включеність студентів в експериментальний навчальний процес, занурення їх як суб'єктів експерименту в активну іншомовну професійно спрямовану навчально-мовленнєву діяльність; б) узгодженість кінцевої мети навчання – формування готовності майбутніх вихователів до навчання дітей іноземної мови в початкових класах – з процесом і змістом усієї системи навчально-виховної роботи

на факультеті іноземних мов. Означені принципи були для нас визначальними у стратегії і тактиці побудови експериментального навчання в усіх виокремлених експериментальних групах. Ми пам'ятали, що одним із провідних методичних принципів навчання іноземної мови є принцип комунікативності (Бігич О. Б., Зимня І. О., Леонт'єв О. О., Мартинова Р. Ю., Ніколаєва С. Ю., Пасов Є. І., Плахотник В. М., Скалкін В. Л., Скляренко Н. К. та ін.).

Комунікація у словниках визначається, як „шлях повідомлення інформації, форма зв'язку; зв'язок між двома або більше індивідами, заснований на взаєморозумінні; повідомлення інформації однією особою іншій або іншим особам” [2].

Принцип комунікативного навчання іноземної мови, за словами Є.І.Пасова, полягає в тому, щоб „процес навчання став моделлю процесу спілкування”, тобто пояснювальним принципом побудови експериментального навчання [4, с. 81].

Відтак, побудувати експериментальний процес навчання студентів іноземної мови як модель процесу спілкування (комунікації) означає передбачити: особистісний характер комунікативної діяльності суб'єкта спілкування; взаємовідносини і взаємодію мовленнєвих партнерів (студент – студент, студент – викладач, студент – дитина молодшого шкільного віку); професійно спрямовані ситуації як форми функціонування спілкування; змістовий аспект навчання професійної спрямованості згідно з майбутнім об'єктом навчання (діти молодшого шкільного віку); систему мовленнєвих засобів і дидактичних умов, які б забезпечили комунікативно-професійну діяльність у різних ситуаціях спілкування; функціональний характер засвоєння і використання мовленнєвих засобів; новизну в побудові навчання.

Відповідно до означеного принципу ми вчили студентів моделювати різноманітні і навчально-розвивальні мовленнєві ситуації, які стимулювали б дітей молодшого шкільного віку до спілкування іноземною мовою з урахуванням віку, психологічних і фізіологічних особливостей дітей та методики їхнього навчання.

У концепції навчання учнів іноземних мов, що була розроблена Н.К.Скляренко, зазначено, що з-поміж провідних загальнометодичних принципів навчання іноземної мови сьогодні визнано, крім принципу комунікативності, принципи домінуючої ролі вправ, колективної взаємодії, урахування рідної мови тих, хто навчається, і принцип всебічної індивідуалізації навчального процесу.

Так, принцип комунікативності зумовлює переважне використання для формування мовленнєвих навичок умовно-комунікативних вправ, що передбачають наявність мовленнєвої задачі та ситуативності, зосередженості уваги студентів на змісті висловлювання (Пасов Є. І.). Використання мовних вправ, в яких студенти виконують дії з мовним матеріалом поза ситуацією спілкування, як зазначає Н. К. Скляренко, має бути обмежене. Крім

того, за відсутністю у цих вправах комунікативної мотивації необхідно забезпечити інші види безпосередньої мотивації дій учнів з мовним матеріалом – ігрову або пізнавальну. Для розвитку мовленнєвих умінь використовуються комунікативні вправи, що розглядаються як спеціально організована форма спілкування (Царькова В. Б.), при цьому кожна комунікативна вправа – це нова ситуація спілкування. Принцип колективної взаємодії вимагає не обмежуватись у процесі вправління фронтальною роботою, а систематично звертатися до режимів одночасної парної та групової (командної) роботи.

Означені принципи реалізувалися нами в експериментальній роботі.

Оскільки майбутні педагоги будуть мати справу в подальшій своїй професійній діяльності з дітьми молодшого шкільного віку, ми керувались у процесі їхньої іншомовної підготовки до роботи з дітьми означеної вікової категорії принципом „усної основи” (Гуен Ф.), усного випередження щодо навчання як рідної, так й іноземної мов (Пасов Є. І., Федоренко Л. П.). Отже, студентів готували до навчання дітей в початкових класах усного розмовного іноземного мовлення в аспекті двох видів мовленнєвої діяльності (говоріння та аудіювання). Водночас сам процес експериментального навчання, тобто оволодіння студентами знаннями, вміннями і навичками з іноземної мови та методики її навчання, підпорядковувався принципу комплексного підходу і цілісності щодо засвоєння матеріалу у всіх видах мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письмо).

Принцип мотивації реалізувався нами у двох аспектах: а) комунікативно-ситуативній мотивації і б) професійно орієнтовній мотивації.

Комунікативно-ситуативна мотивація передбачала чітке визначення мети і мотивів у процесі побудови різноманітних за змістом і складністю комунікативно-навчальних ситуацій, у процесі оволодіння студентами системою знань, умінь і навичок дисциплін іноземного лінгвістичного циклу. Ми формували у студентів загальну мотиваційну готовність до спілкування іноземною мовою (як стимульованою, так і нестимульованою), постійну мотиваційну готовність брати участь у комунікативній діяльності іноземною мовою. Така мотивація виступала позитивним стимулом щодо вільного володіння студентом іноземною мовою. Водночас провідним видом мотивації в започаткованому дослідженні для нас була професійно-спонукальна, спрямована на формування позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності вихователя і водночас учителя іноземної мови в початкових класах, оскільки, за даними констатуючого експерименту, означені мотиви були присутніми тільки в обмеженої кількості студентів. Тому реалізація означеного принципу відбувалась з позитивним стимулюванням упродовж усіх п'яти років навчання.

У типових програмах підготовки вчителя іноземної мови під

редакцією С. Ю. Ніколаєвої професійна спрямованість навчання визначається, як професійне оволодіння іноземною мовою, тобто коректне з погляду норми, узусу і стиля, ситуативно і контекстно адекватне користування мовленням як засобом письмової і усної комунікації у всіх сферах спілкування і як засобом педагогічної діяльності у відповідному навчальному закладі із урахуванням мети навчання, вікових особливостей тих, кого навчають, та їхньої мовленнєвої підготовки [3].

Відповідно до означеного принципу, навчальний процес ВНЗ, в тому числі і дисципліни спеціального іншомовного циклу, повинен бути організований з урахуванням мети навчання професійного володіння мовою, тому необхідно створювати сприятливі умови для формування навичок, умінь і системи наукових понять, які б забезпечували здійснення всіх педагогічних функцій діяльності вчителя.

Принцип домінування професійно-орієнтовної мотивації передбачав забезпечення професійної спрямованості навчання з першого до останнього курсу в процесі викладання всіх дисциплін як фахових, так і іншомовних.

Увесь процес навчання як у ВНЗ, так і в початкових класах підпорядковується принципу ситуативності, який передбачає ситуацію як одиницю організації процесу навчання іншомовного спілкування.

Ситуація – це своєрідна система взаємовідносин тих, хто спілкується, вона виступає постійним фактором навчання в будь-якому виді мовленнєвої діяльності і на будь-якому етапі навчання: шкільному чи вузівському. Ситуація є основою функціонування спілкування іноземною мовою. Відтак, ми вчили студентів моделювати навчально-розвивальні мовленнєві ситуації для навчання учнів початкових класів іноземної мови.

Формуючи готовність майбутніх вихователів до навчання учнів початкових класів іноземної мови, ми враховували і такі принципи, як забезпечення максимальної мовленнєвої активності дітей та домінуючої ролі ігрової діяльності на етапі молодшого шкільного дитинства. Реалізовувались означені принципи у процесі викладання методики навчання дітей іноземної мови в початкових класах. Увага студентів акцентувалась на тому, що максимальної мовленнєвої активності дітей у процесі вивчення іноземної мови можливо досягти, якщо заняття проводити невеличкими групками як індивідуально-групові (до 8-10 дітей). А також створювати щоденні мовленнєво-комунікативні ситуації для спілкування дітей іноземною мовою. Традиційними методами навчання дітей молодшого шкільного віку іноземної мови виступають ігрові (мовленнєві, рухливі, хоровадні ігри та ігрові вправи), тобто занурення дітей в ігрову діяльність іноземною мовою.

Отже, у процесі підготовки майбутніх учителів основна увага

зверталась на сутність комунікативно-ситуативного методу навчання дітей іноземної мови з широким використанням ігрових прийомів.

Список використаної літератури

- 1. Докучаєва В. В.** Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / В. В. Докучаєва. – Луганськ, 2007. – 481 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Николаева С. Ю. Индивидуализация обучения иностранным языкам. – К. : Вища школа, 1987. – 140 с.
4. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иностранному говорению / Е. И. Пассов. – М. : Просвещение, 1985. – 223 с.

Мазурік О. О. Моделювання процесу підготовки майбутніх учителів іноземної мови до взаємодії з учнями початкових класів

У статті охарактеризовані провідні принципи організації експериментального навчання. То є: 1) включеність студентів в активну іншомовну професійно спрямовану навчально-мовленнєву діяльність; 2) узгодженість кінцевої мети навчання з процесом і змістом усієї системи навчально-виховної роботи.

Ключові слова: процес підготовки майбутніх учителів іноземної мови, учні початкових класів, взаємодія, принципи експериментального навчання.

Мазурик Е. А. Моделирование процесса подготовки будущих учителей иностранного языка к взаимодействию с учениками младших классов.

В статье охарактеризованы основные принципы организации экспериментального обучения. Ими являются: 1) включенность студентов в активную иноязычную профессионально направленную учебно-языковую деятельность; 2) согласованность конечной цели обучения с процессом и содержанием всей системы учебно-воспитательной работы.

Ключевые слова: процесс подготовки будущих учителей иностранного языка, ученики начальных классов, взаимодействие, принципы экспериментального обучения.

Mazurik O. O. Model of the Process of English Teacher's Training to the Interaction with Junior Pupils

This article deals with the main rules of experimental teaching organization. They are: 1) taking students into experimental studying process, involving them in active foreign language professionally oriented studying – linguistic activity; 2) coordination of the final studying goal – forming of readiness of future teachers of foreign language for the dialogical interaction with junior pupils – with the process and contents of the whole

system of the studying process. Communicative skills which are necessary in pedagogical activity are defined in the article, relationships between future teacher and junior pupils are also observed.

Key words: process of English teacher's training, junior pupils, interaction, rules of experimental teaching.

Стаття надійшла до редакції 01.04.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Докучасва В. В.

УДК 378.1; 371.3

**Н. В. Марініч, О. А. Козирєва,
Е. Ю. Шварцкопф, А. І. Платоненко**

ВИВЧЕННЯ ОСНОВ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Здавна педагогічне знання намагалося виділити зерна раціонального, гуманного, фасилитуючого одержання, збереження, ретрансляцію й трансформацію соціального досвіду. Так, педагогічну діяльність відносили до однієї з найбільш важливих у житті людського суспільства, становлення, трансформації й збереження його відносин і зв'язків, що зберігають пріоритети й норми в мікро-, мезо-, макро-, мегамасштабах.

Педагогіка – найважливіша й складна наука, її плоди пожинають усі живучі в суспільстві, але часто ми вирішуємо завдання, які мало нас цікавлять і практично не приносять користі тим, хто вирішує і тим, хто навчають їх вирішувати. Проходять роки, залишаючи нам цікаві події, відкриття, змінюються взаємини між людьми – будуються нові педагогічні теорії, концепції, моделі, методики, технології, змінюється система одержання освіти – реконструюються вимоги, пропонувані до побудови змісту освіти й суб'єктам освітнього простору... Усе, що відбувається – мінливо, – закономірності, що виявляються в ході наукової й повсякденної педагогіки, то ігноруються, то спотворюються полісуб'єктним полем (фактор впливу), але по висловленню народної педагогіки ХХ століття «Життя двійок не ставить – воно б'є», – неправильно вирішене завдання на занятті принесе недбайливому й недотепному, що навчається двійку, а неправильно вирішене завдання в житті – може позбавити самого коштовного – змісту людського співіснування – життя.

Інтерес до навчання, активності в процесі навчання, мотивації навчання, якісному навчанню й освіті, професійній придатності й